

Hilda Sønsterud

er logoped og seniorrådgiver i Statped og førsteamanuensis II i logopedi ved Nord universitet. Hilda er ESS-sertifisert (European Stuttering Specialist), har en toårig spesialisering i Aksept og verdibasert atferdsterapi (ACT), og er internasjonal representant for Norge i den internasjonale foreningen for løpsk tale (ICA).

Epost: hilda.sonsterud@statped.no, eller hilda.sonsterud@nord.no

Foto: Line Haaland-Johansen, Nord universitet

Anne Marie Dalby Landmark

er førsteamanuensis ved Institutt for pedagogikk, Universitetet i Sørøst-Norge og Postdoktor ved Medisinsk klinikk, Nordlandssykehuset, Bodø. Hun bruker samtaleanalyse for å studere kommunikasjon i kliniske, institusjonelle og hverdagslige sammenhenger, ofte i et tverrfaglig og anvendt perspektiv.

Epost: anne.m.landmark@usn.no

Foto: Nadia Frantsen, UiO

NY KUNNSKAP OM LØPSK TALE MED TVERRFAGLIG FORSKNING: BETYDNINGEN AV Å KUNNE INKLUDERE SAMTALEANALYSE (CA) SOM VERKTØY I KUNNSKAPS-UTVIKLINGEN

Selv om løpsk tale sammen med stamming utgjør en spesifikk diagnose i ICD-11, er løpsk tale fortsatt en ukjent vanske i befolkningen generelt. Med vårt tverrfaglige forsknings-samarbeid ønsker vi å bidra til utformingen av en mer kontekstsensitiv forståelsesramme i møte med og i kunnskapen om løpsk tale. Ny kunnskap om løpsk tale, og hvordan vi best kan støtte personer med løpsk tale, vil bidra til å fremme livsmestring og bedre levekår for en målgruppe som så langt har fått altfor lite oppmerksomhet i forskningen.

Flere formål med tverrfaglig forsknings-samarbeid

Det er fortsatt mange 'kunnskapshull' innenfor løpsk tale-feltet, og det å utvikle ny kunnskap har derfor vært nødvendig for å få en mer nyansert og helhetlig forståelse av hva løpsk tale er, og hva det kan innebære å leve med denne vansken. Hvordan virker løpsk tale inn på hverdagslivet til folk, og hvordan møter personer med løpsk tale og deres nærpå personer utfordringer og muligheter i ulike dagligdags kommunikasjonsituasjoner? Siden løpsk tale-feltet favner flere ulike fagdisipliner som blant annet logopedi, lingvistikk, pedagogikk, psykologi og medisin, ser vi at ny kunnskap om løpsk tale spesielt kan utvikles gjennom tverrfaglig forskningssamarbeid.

Vi vet fortsatt veldig lite om livssituasjonen til personer med løpsk tale, og gjennom dette samarbeidet får vi muligheten til å lære direkte fra erfaringene og situasjonene som personer med løpsk tale møter i samhandling med andre i utdanning, på jobb og på andre sosiale arenaer. Med unntak av studiene til Aasgaard (2021) og Falck-Pedersen (2021), som har undersøkt hvordan løpsk tale kan påvirke forhold henholdsvis i skole/utdanningsforløp og arbeidsliv, finnes det

så langt lite forskning på løpsk tale relatert til utdanning, arbeid og sosiale situasjoner i norsk og internasjonal sammenheng.

Prosjektet 'Å leve med løpsk tale' er støttet av stiftelsen Dam (DAM, 2022). Det er et pågående tverrfaglig samarbeidsprosjekt med flere delmål, og som blant annet retter seg mot å forske på hvordan personer med løpsk tale og deres samtalepartnere håndterer felles forståelse i hverdagen. Vi ønsker med vårt samarbeid å bygge et grunnlag for å utforme en mer kontekstsensitiv forståelsesramme i møte med og i kunnskapen om løpsk tale. Det overordnede målet er å kunne gi bedre og mer evidensbasert støtte og veiledning i arbeidet med personer som har løpsk tale og deres nærpå personer. Prosjektet har så langt gitt et unikt og rikt datamateriale som vil bli beskrevet nærmere nedenfor.

I denne artikkelen gir vi først en oppdatert beskrivelse av de siste endringer omkring utviklingen av diagnosekriterier og hva som kjenne-tegner vansken i dag. Artikkelen gir videre en oversikt over ulike definisjoner som har hatt betydning for hva som vektlegges i forståelsen (og håndteringen) av løpsk tale, før vi legger fram informasjon om vårt eget prosjekt.

Løpsk tale – en kommunikasjonsutfordring

Definisjon. Løpsk tale kjennetegnes av ujevne, raske og tidvis utydelige talesekvenser, og hvor atypiske pauser, revisjoner og utelatelser av stavelser er de mest framtrekkende trekkene. Dette kan føre til kommunikasjonsutfordringer som på ulike måter kan påvirke den innholdsmessige, eller relasjonelle flyten i kommunikasjonen (Sønsterud, 2023).

Prevalens. Med basis i Van Zaalen og Reichels studie (2017) som undersøkte forekomst av løpsk tale blant nederlandske og tyske skoleelever, framkom en prevalens på 1-1.2%, som gir en antydning om at løpsk tale er minst like frekvent som stamming (1%) (Van Zaalen & Strangis, 2022).

Onset. Tidspunktet for når løpsk tale avdekkes, varierer veldig, og det er ulike grunner til når det er hensiktsmessig å fastsette en mulig diagnose. Selv om Preus (1987) og Ward (2018) antyder at vansken kan gi seg tilkjenne allerede i barnehagealder, avdekkes den som oftest ikke før i skolealder (Ward, 2018; Van Zaalen & Reichel, 2015; Van Zaalen & Strangis, 2022). Ifølge Van Zaalen og Strangis (2022, s. 1358) vil det være vanskelig å identifisere barn med løpsk tale under 10 år, og de begrunner dette blant annet med at barnets talehastighet er naturlig for lav til å kunne påvirke taleflyt og tydelighet. Videre mener forfatterne (ibid.) at det er vanskelig å differensiere 'feil' i setningsstrukturen til yngre barn, da det er uklart om feilene kan ha opphav i en utviklingsmessig språkvanske eller om det er basert på en utilstrekkelig tilpasning av taletempo.

Det er verdt å understreke at logopedier bør vurdere denne anbefalingen fleksibelt, da det i tilfeller hvor det er mistanke om løpsk tale, kan være flere gode grunner til å iverksette tiltak, ikke minst på systemnivå. Et verdifullt tiltak kan blant annet være å gjøre foreldre, nærpå personer og pedagogisk personale i barnehager og skoler mer opplyste om hva løpsk tale er, og hva det kan innebære å ha denne tilstanden. Å bli forstått og tolket innenfor en realistisk forståelsesramme, kan nemlig bidra til å opprettholde

en positiv selvfølelse hos et barn. Videre kan grunnleggende kommunikasjonsferdigheter som introduseres tidlig i barnehager og skoler, blant annet ved å iverksette tydelige kjøreregler for god kommunikasjon og sosialt samspill, ses på som gode tiltak også for barn og elever med mulig løpsk tale (Sønsterud, 2023). Alle barn og elever kan nyttiggjøre seg denne bevisstgjøringen, da en økt bevissthet kan bidra til positive endringer i kommunikasjonen; uavhengig om et barn har en spesifikk vanske, eller ikke.

Forholdstall kvinner/menn. Flere steder i litteraturen (Arnold, 1960; St. Louis & Hinzman, 1986; St. Louis & Rustin, 1996) antydes det et betydelig høyere antall gutter/menn som har løpsk tale sammenliknet med jenter/kvinner, men denne informasjonen er ikke forskningsbasert. Ward (2018) antyder en mer lik kjønnsfordeling, som er en antakelse vi støtter. Her er det behov for mer forskning for å kunne undersøke dette mer systematisk.

PCI-r og COCAF-4. Van Zaalen med kollegaer (2009; 2015) og Ward (2018) har gjort et betydelig arbeid for å kunne differensiere mellom «normal tale» og løpsk tale. De har utviklet kartleggingsverktøyene PCI-r (Predictive Cluttering Inventory- revised), COCAF-3 (Checklist of Cluttering & Associated Features) og COCAF-4 (Ward, personlig kommunikasjon), som kan benyttes som støtte i en utredningssituasjon. Både PCI-r (oversatt til norsk og tilpasset av Sønsterud i 2016) og COCAF-4 (oversatt til Norsk ved Sønsterud, Hoff og Hestmann Melle i 2020) er tilgjengelige på Statpeds hjemmeside <https://www.statped.no/>.

Talespråklig og interaksjonell vektlegging i revidert diagnosemanual (ICD-11)

Det internasjonale klassifikasjonssystemet ICD (the International Classification of Diseases) er oppdatert med ny versjon, ICD-11 (World Health Organization, 2022), og definerer der løpsk tale som en utviklingsmessig taleflytvanske i kategori sammen med stamming. ICD-11 beskriver ikke bare spesifikke talemotoriske symptomer, men også potensielle sosiale, personlige, familie- og arbeidsmessige konsekvenser. ICD-11 har

Rein Ove Sikveland er professor i språkvitenskap ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), og programleder ved masterprogrammet i logopedi. Han bruker samtaleanalyse (CA) til å forske på menneskelig samhandling, blant annet i møte med ulike kommunikasjonsvansker.

Epost: rein.o.sikveland@ntnu.no

Foto: Elin Iversen, NTNU

videre spesifisert løpsk tale i flere underkategorier, deriblant 'Adult onset cluttering'. Under denne kategorien gjengis en mer spesifikk definisjon av løpsk tale, samtidig som definisjonen også favner stamming, hvor de mer typiske stammeliknende karaktertrekkene som gjentakelser, forlengelser og blokkeringer er tatt med: «*Speech dysfluency is characterised by the frequent or pervasive disruption of the rhythmic flow of speech that arises subsequent to the developmental period (i.e., adult onset) and is outside the limits of normal variation and results in reduced intelligibility and significantly affects communication. It can involve repetitions of sounds, syllables or words, prolongations, word breaks, blockage of production, excessive use of interjections, and rapid short bursts of speech.*»

Som det påpekes i ICD-11, kan løpsk tale resultere i redusert forståelighet som kan påvirke kommunikasjonen i betydelig grad. Løpsk tale vurderes derfor som en kommunikasjonsvanske blant flere forfattere (Ward, 2018; Scaler Scott, Sønsterud & Reichel, 2022; Van Zaalen & Reichel, 2022). Kommunikasjonsutfordringer som kan assosieres med løpsk tale gjelder ikke bare utfordringer for personen selv, men innebærer ofte, og i stor grad, utfordringer for involverte samtaledeltakere.

The International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF; WHO, 2016) og the International Classification of Functioning, Disability and Health for Children and Youth (ICF-YS; WHO, 2007) vektlegger betydningen av å se personer, funksjoner og relasjoner i kontekst. Til sammen med ICD-11 kan disse rammeverkene ses på som støtte i arbeidet med å kunne avdekke og følge opp personer med ulike utfordringer, inkludert personer med løpsk tale.

Løpsk tale vurdert innenfor et nevrologisk perspektiv

Årsaksbildet relatert til løpsk tale er fortsatt uklart, men forskning antyder et nevrologisk utgangspunkt, og at den sannsynligvis involverer et bredt spekter av nevrologiske funksjoner assosiert med språk, motorisk kontroll og oppmerksomhet (Alm, 2011; Ward et al., 2015). Seeman (1974) var tidlig ute med å publisere en hypotese om at løpsk tale kan være et resultat av en dysregulering i det motoriske basalganglia-systemet i hjernen, hvilket støttes senere i Alms (2011) arbeid, som også vurderer basalgangliene som en mulig etiologi for løpsk tale. Alm foreslår at løpsk tale kan være et resultat av utydelig eller for tidlig frigjøring av signaler i hjernen. Om signalene ikke er sterke nok eller er overstimulerte, kan ulike nerveimpulser bli

forstyrret. Ifølge Alm, kan hjernen ha vanskeligheter med å finne den rette balansen for å produsere en jevn og rytmisk tale, og for tidlig timing eller igangsetting av den motoriske programmeringen av muskelbevegelsene, vil fort kunne føre til for rask, ujevn og utydelig tale. Som ved stamming, vurderes løpsk tale til å ha en klar arvelig disposisjon (Weiss, 1964; Langova & Moravek, 1966; Seeman, 1974; Drayna, 2011; Ward & Scaler Scott, 2011; Ward, 2018).

Ulike definisjoner med ulik vektlegging på symptomer

Det finnes mange definisjoner på løpsk tale. Vi antar de ulike definisjonene til sammen kan gi en god oversikt over hvilke symptomer og særtrekk som så langt har blitt assosiert med kommunikasjonsvansen løpsk tale. Vi deler samtidig Ward (2018) sin bekymring om at utfordringen med å forstå hva løpsk tale er, ikke nødvendigvis handler om mangelen på en definisjon, men derimot at det eksisterer altfor mange definisjoner. Dette kan gi utfordringer innenfor løpsk tale-feltet, spesielt i forskningen, da vi ser at det der vektlegges ulike særtrekk og karakteristikker i forståelsen av løpsk tale. Hvilke symptomer som bør vurderes som primære, obligatoriske kjennetegn, og hvilke som kan vurderes som sekundære-, eller mer perifere symptomer, utgjør en pågående diskusjon. Vi ønsker denne diskusjonen velkommen, da ulike definisjoner på ulike måter indikerer en kompleksitet og sammensatthet som ofte kan assosieres med løpsk tale. Vi tror videre at vi, med basis i vårt eget arbeid, kan bidra med ny kunnskap som forhåpentligvis vil kunne berike den faglige diskusjonen innenfor løpsk tale-feltet.

Som vi ser nedenfor, så har ulike forfattere over en lengre tidsperiode forsøkt å definere løpsk tale. Hva som vektlegges som typiske særtrekk, varierer veldig, som vi ser eksempler på her. Luchsinger (1963) vurderte løpsk tale som en 'språkforstyrrelse' som ytrer seg i talehastverk og bortfall, ombyttinger, og såkalte 'sammensmeltinger' av språklyder, stavelser og ord. Langová og Morávek (1966) framhevet «plutselige taleutbrudd», «sluking» og fordreining av lyder, stavelser og ord, og at personens raske taletempo var det mest utpregede ved vansken. Seeman (1974) beskrev løpsk tale som en rask, forhastet tale der det på grunn av 'påskyndet taledriv' kommer til forsnakkelser, til utelatelser av stavelser og til ord- og lydsammensmeltinger (Preus, 1987, s. 81).

Weiss (1964) og Daly (1992) favner veldig bredt i deres beskrivelse av løpsk tale, blant annet ved at de i tillegg til talemotoriske komponenter inkluderer språklige og

kognitive komponenter. Ifølge Weiss (1964) er typiske kjennetegn hos personer med løpsk tale at de har en «uforståelig» og «uorganisert» tale, og at de stadig avbryter i samtaler. Weiss inkluderte i sin definisjon særtrekk som høyt taletempo, persepsjonsvansker, dyslali (manglende evne til å formulere ord), lese- og skrivevansker, rytmeavvik, mangel på musikalitet og rastløshet. Weiss brukte begrepet «en sentral språklig ubalanse» som forklaring til vansken, og hans arbeid innenfor løpsk tale-feltet ble vurdert som banebrytende. Weiss sin definisjon har i flere tiår vært nokså dominerende, og derfor presenteres den i sin helhet her: «*Cluttering is a speech disorder characterized by the clutterer's unawareness of the disorder, by a short attention span, by disturbances in perception, articulation and formulation of speech and often by excessive speed of delivery. It is a disorder of the thought processes preparatory to speech and based on a hereditary disposition. Cluttering is the verbal manifestation of Central Language Imbalance, which affects all channels of communication (e.g. reading, writing, rhythm, and musicality) and behavior in general*» (1964, s. 1).

Daly (1992, s. 107) sin definisjon involverer både taleproduksjon og språklig prosessering, og ifølge ham kjenne-tegnes løpsk tale ved en hurtig, dysrytmisk, sporadisk, uorganisert og utydelig tale. Det er interessant å merke seg at Daly framhevet at den raske talen som kan oppfattes hos personer med løpsk tale, ikke nødvendigvis må være til stede for å kunne bli definert som en person med løpsk tale. Derimot mente han videre at språklige prosesserings- og formuleringsutfordringer nesten alltid er til stede, som antydnet her: «*Cluttering is a disorder of speech and language processing resulting in rapid, dysrhythmic, sporadic, unorganized and frequently unintelligible speech. Accelerated speech is not always present, but an impairment in formulating language almost always is.*»

Preus (1987, s. 15) bygget sin forståelse i stor grad på Weiss sitt arbeid, og han var spesielt opptatt av å inkludere flere språklige elementer i tillegg til de talemotoriske elementene i sin vurdering av løpsk tale. Preus sin forståelse har på mange måter blitt en etablert forståelse blant flere logoped i Norge. Selv om evidensen for å vurdere løpsk tale som en språkvanske fortsatt er uklar, kan en tilsvarende forståelse likevel speiles i arbeidet til Van Zaalén og Reichel (2015, 2022), som har valgt å kategorisere løpsk tale innenfor to kategorier: syntaktisk og fonologisk løpsk tale. Ideen med å kategorisere løpsk tale i to undergrupper, er ingen ny idé, og ble allerede i år 1900 lansert av Liebmán (referert i Preus, 1987), som foreslo å inndele løpsk tale i

undergruppene 'motorisk' (med motorisk-kinestetisk utgangspunkt) eller 'sensorisk' (med et mer auditivt-språklig utgangspunkt). Tilsvarende inndeling finnes også i Ward sitt tidligere arbeid (2006), men han har senere valgt å gå bort fra denne inndeling (Ward, 2018). Van Zaalén og Reichel (2015; 2022) foreslår ytterligere å vurdere løpsk tale innenfor fire ulike språklige perspektiver; semantisk, morfologisk, syntaktisk og fonologisk, og hvor de framhever at artikulasjonstempoet til personer med løpsk tale ikke er tilpasset de kravene som til enhver tid er gjeldende. De samme forfatterne (ibid.) understreker likevel viktigheten av at ulike fagmiljøer som forholder seg til løpsk tale, bør ta utgangspunkt i en felles definisjon. De viser også til St. Louis og Schultes (2011) definisjon, selv om denne definisjonen kun tar utgangspunkt i talemotoriske aspekter ved løpsk tale.

Med basis i vår egen forskning, som vi redegjør nærmere for nedenfor, ønsker vi å belyse noen forhold ved løpsk tale som fortrinnsvis kan være med på å nyansere forståelsen av hva løpsk tale er – innenfor en samtaleanalytisk ramme.

Grunnlag for å vurdere løpsk tale innenfor et spektrumperspektiv?

Ward (2006) har i sitt arbeid foreslått å inkludere unormalt høyt taletempo, ukontrollerbare utbrudd av rask tale, utydelig artikulasjon, forstyrrelser i den språklige planleggingen, og høyt antall talebrudd som de viktigste kjerne-symptomene ved løpsk tale. Med utgangspunkt i de erfarte utfordringene med å definere omfang og utbredelse av løpsk tale, samt den pågående faglige diskusjonen hvorvidt løpsk tale skal inkludere språklige komponenter som del av en primær diagnose, valgte Ward (2011) å lansere ideen om å vurdere løpsk tale innenfor et spektrumperspektiv (cluttering spectrum behaviour). Ward hevder at vi alle kan ha 'talefeil' som samsvarer med symptomer som inngår i LCD-definisjonen (LCD=lowest common denominator), som vil bli nærmere redegjort for nedenfor. Å vurdere taleproduksjon innenfor et kontinuum, mener vi kan være fordelaktig, siden vi alle, i større eller mindre grad, har normale eller typiske tale(flyt)brudd i talen vår, eller vi kan ha varierende taletempo/pausebruk som varierer mellom individer og avhengig av alder, dialekt, sosial sammenheng og emosjonelle uttrykk (se Trouvain, 2004, for en oversikt), eller for å holde på turen i samtalen (Local & Walker, 2004). Varierende taletempo og typiske taleflytbrudd som intereksjoner, repetisjon og/eller reparasjon av fraser, ord eller stavelser, forekommer uten at vi blir diagnostisert med løpsk tale. Vi ser at mange personer kan ha løpsktalende

trekk uten å få diagnosen løpsk tale, samtidig som enkelte kan ha løpsk tale uten å bli diagnostisert. Vurderingen av forekomst eller frekvensnivå når det gjelder symptomer som blir karakterisert som typiske kjennetegn for løpsk tale, ser derfor fortsatt ut til å være nokså tilfeldig eller vilkårlig vurdert. Vi mener at det fortsatt mangler en tydelig grense eller 'cut-off'-verdi. Ward ser på løpsk tale som annerledes enn stamming, der selv isolerte forekomster av stamming fortsatt er stamming. Ward sitt spektrumperspektiv kan derfor være hensiktsmessig å kjenne til, der vi på en akse (med to endepunkter) kan ha et ytterpunkt hvor løpsk tale er identifisert med basis i LCD-definisjonen, og ved det andre ytterpunktet kan ha personer med en tale som faller godt innenfor området 'normal tale' (til tross for normale talebrudd som framkommer i større eller mindre grad).

Løpsk tale vurdert innenfor en talespråklig forståelsesramme

I et forsøk på å avdekke de mest karakteristiske egenskapene eller trekkene ved løpsk tale, ble et multinasjonalt samarbeid igangsatt, og som involverte flere logopeder med spesialistkompetanse innenfor løpsk tale. Utfallet av dette samarbeidet bidro til at en felles arbeidsdefinisjon ble publisert (St. Louis Myers, Bakker & Raphael, 2007). Denne definisjonen ble senere utviklet videre av St. Louis og Schulte (2011), og bygger på prinsippet om 'en minste fellesnevner'. Prinsippet med 'minste fellesnevner' vil si at det skal foreligge et minimum antall nødvendige og tilstrekkelige tilstander som må være til stede for å få diagnosen løpsk tale. Symptomene ble vurdert til stede i de fleste situasjoner, men nødvendigvis ikke alltid og i alle situasjoner. Dette arbeidet resulterte i en definisjon av løpsk tale som mange internasjonale forskere og klinikere legger til grunn i sitt arbeid i dag. St. Louis og Schulte definerer løpsk tale som en taleflytvanske hvor samtalesegmenter på morsmålet til den som snakker blir oppfattet som for rask, for uregelmessig, eller begge deler. Segmentene av rask og/eller uregelmessig taletempo må videre opptre sammen med en eller flere av følgende: (a) høy frekvens av «normale» talebrudd; (b) hyppig kollaps eller bortfall av stavelser; og/eller (c) avvikende pauser, betoning av stavelser, eller talerytme (St. Louis & Schulte, 2011). I denne sammenheng er det viktig å understreke at talen til en person med løpsk tale kan oppfattes som for rask, eller ujevn, men behøver nødvendigvis ikke å være det, objektivt sett. For eksempel kan et taletempo som måles med antall ord pr. minutt ikke nødvendigvis overstige taletempoet til en person uten løpsk tale. Selv om taletempo er en sentral komponent i definisjonen, må den ledsages av minst ett av

de nevnte symptomene (a), (b) eller (c) ovenfor. Siden det er en bred enighet i ulike fagmiljøer om å legge til grunn denne definisjonen, spesielt i vitenskapelige sammenhenger, har vi valgt å legge til grunn LCD-definisjonen også i vår forskning.

Basert på LCD-definisjonen, er tale som oppfattes som generelt altfor raskt, et obligatorisk kjennetegn på løpsk tale. Merk at selv om dette kriteriet ses som obligatorisk, trenger ikke personen å inneha et raskt eller uregelmessig taletempo i alle eller de fleste talesituasjoner (Scaler Scott, Sønsterud & Reichel, 2022). Ifølge Scaler Scott med kollegaer, kan personer med løpsk tale bli oppfattet som å ha et taletempo som er raskere enn gjennomsnittet, selv om objektive mål for talehastighet ikke nødvendigvis overskrider gjennomsnittet. Dermed er det lytterens perspektiv som vektlegges, og hvor lytteren oppfatter talen som 'rask' (s. 232). En utbredt hypotese er at personen med løpsk tale snakker med et taletempo som er for rask for det talemotoriske apparatet å håndtere (Ward, 2018, Van Zaalen & Reichel, 2022). Et redusert talemotorisk system kan resultere i ulike kollaps eller brudd som blant annet kan oppfattes 'for raskt' for lytteren, eller at talen blir utydelig ved at personen 'sluker stavelser'. Når en person snakker med et taletempo som er raskere enn det systemet deres kan håndtere, trigges det sårbare talemotoriske systemet, som igjen kan lede til ulike brudd i talen.

En fordel med LCD-definisjonen (St. Louis & Schulte, 2011; Ward, 2018; Van Zaalen & Reichel, 2022), er at den hjelper forskere og klinikere til å vurdere løpsk tale på en mer enhetlig måte. Blant annet uttaler Ward følgende: «*There is much to recommend this definition [LCD]. For the first time we have a unified definition that, although subject to potential change, at least ensures that we can be as certain as we can be that, for the moment, when we talk about cluttering we are referring to the same set of behaviours. It is the one, I believe, that we as clinicians, researchers and consumers should be adhering to*» (2018, s. 146). LCD-definisjonen kan derfor vurderes som en relevant arbeidsdefinisjon, da den kan gjøre sammenlikning enklere ved at den er mer spesifikk, og den muliggjør utredning av personer med løpsk tale med enda større sikkerhet. St. Louis og Schulte (2011) understreker likevel at definisjonen bør betraktes som tentativ og at den bør bekreftes videre i forskningen. Personer med løpsk tale kan derfor utgjøre en mer enhetlig, homogen gruppe i forskningen. Det er videre verdt å understreke at den samme definisjonen ikke favner mulige språklige eller eksekutive dysfunksjoner som kan være til stede hos

personen med løpsk tale. I kliniske og forskningsmessige sammenhenger kan denne utfordringen løses ved at vi ser etter og vurderer mulige tilleggssymptomer hos den samme personen, men hvor vi fortrinnsvis heller definerer symptomene eller karakteristikkene som tilleggssymptomer, eller sameksisterende symptomer eller vansker (komorbiditet). I all hovedsak bør en slik utvidende utredning inkludere samarbeid med andre profesjoner utenfor logopedien.

I motsetning til St. Louis og Schulte (2011) sin 'smale' definisjon som ikke innbefatter språklige aspekter, vektlegger henholdsvis Weiss (1964) og Daly (1992) en bredere forståelsesramme. Ward (2018) påpeker at unormal rask talehastighet og en dysregulering i talerytme alltid kan ses på som sentrale elementer i en kjernedefinisjon. I flere av definisjonene ovenfor, vurderes løpsk tale som en omfattende vanske som ikke bare rammer taleproduksjonen (taleflyt, taletempo og artikulasjon), men som favner også flere språklige komponenter, inkludert kortidsminneutfordringer og uorganisert setningsstruktur. Slik sett, vil definisjonene til Weiss og Daly ses på som 'brede' definisjoner. Flere av definisjonene har blitt kritisert som altfor vide, og at det da – fordi personer med løpsk tale nødvendigvis ikke innehar alle disse symptomene – blir vanskelig å skille løpsk tale fra andre språk- og kommunikasjonsvansker.

Selv om det er stor enighet om å legge LCD-definisjonen til grunn i klinisk praksis og forskning (Ward, 2018; Scaler Scott et al., 2022; Van Zaalen & Reichel, 2022), er det likevel utfordrende å forske på løpsk tale, spesielt siden sameksisterende vansker kan vurderes som nokså frekvent. Det er også uklart hvilke inklusjons- og eksklusjonskriterier som bør gjelde, uavhengig av om vi vurderer løpsk tale innenfor rammen av LCD-definisjonen. Ofte vil vi se at personer med kombinerte vansker tar kontakt i rekrutteringsprosesser. I slike situasjoner blir det av avgjørende betydning å beskrive vanskebildet i detalj ved å definere de ulike diagnosene så presist som mulig. Derfor, selv om vi kan si at det metodologiske arbeidet i studier er blitt styrket ved å ta i bruk en mer strømlinjeformet definisjon, er det fortsatt gjenstående utfordringer innenfor løpsk tale-feltet som på sikt bør håndteres enda bedre i framtiden. Slik vi vurderer det, er det fortsatt et behov for å fortsette arbeidet med å utvikle definisjoner innenfor feltet løpsk tale.

Løpsk tale vurdert innenfor konseptene muntlig, semantisk og dialogisk flyt

Det tverrfaglige forskningssamarbeidet som er igangsatt i Norge, har valgt å prioritere kommunikasjonsaspektet ved

løpsk tale, og hvor det blir satt søkelys på relasjonelle og intersubjektive faktorer ved vansken i et interaksjonelt samhandlingsperspektiv. Samarbeidet har vært en inspirasjon til å vurdere løpsk tale hvor både talespråklige og sosialt-interaksjonelle aspekter ved løpsk tale vektlegges.

I motsetning til såkalte 'atypiske' taleflytbrudd (blokkeringer, forlengelser, gjentakelser) ved stamming, finner vi ved løpsk tale mer typiske taleflytbrudd, som inkluderer blant annet ufullstendige ord og ytringer, reparasjoner og ordsøk, som alle personer kan ha i alle typer samtaler (Seyfeddinipur, 2006). Siden slike symptomer er så vanlige, må graden av 'flyt' være en egenskap som vurderes kontekstuell og innenfor flere områder. Vi støtter oss til Lind (2004) sin vurdering av flyt, som vurderes i vid forstand og som oppstår i samspillet mellom ulike deltakere i kommunikasjonen. Lind deler flyt innenfor tre områder; i forhold til taleproduksjonen (muntlig flyt, taleflyt), ytringsinnehold (semantisk flyt, innholdsflyt) og samspillet i samtalen (dialogisk flyt, kommunikasjonsflyt).

Om det tverrfaglige prosjektet «Å leve med løpsk tale» og hva som ønskes belyst

For å bygge kunnskap om kommunikasjonsutfordringene hos personer med løpsk tale, ønsket vi å samle inn materiale som setter søkelys på bredden og nyansene i disse utfordringene, både 1) i et innenfraperspektiv – ved at personer med løpsk tale selv forteller og diskuterer med hverandre, samt 2) ved å analysere taleproduksjon og samspillet i samtaler hvor personer med løpsk tale deltar. Det er nemlig i kombinasjonen av kunnskap om hva personer med løpsk tale sier selv, og hva som faktisk skjer i autentiske samtaler, at vi med dette prosjektet ønsker å bidra med ny kunnskap på feltet.

Om innsamlet videomateriale:

Materialet består av opptak av både fokusgruppesamtaler og hverdagsamtaler. Med god støtte fra personer som har løpsk tale, og som selv er prosjektdeltakere, har det vært både naturlig og hensiktsmessig å involvere personer som selv har løpsk tale i både planleggingen og gjennomføringen av datainnsamlingen. For gjennomføring av fokusgrupper, for eksempel, sikret vi på denne måten at deltakere i fokusgruppene vil kjenne seg igjen i foreslåtte temaer og spørsmålsformuleringer.

Innholdet i dette materialet er skissert under, i gruppe 1, 2 og 3, med antall timer opptak (så langt) angitt.

1. Fokusgrupper om det å leve med løpsk tale bestående av personer med løpsk tale, forskere og logoped (10 timer)
2. Hverdagsopptak som involverer minst en person med løpsk tale (7 timer)
3. Fokusgrupper basert på verksted som bruker video-materiale fra materiale 1 og 2 som grunnlag for diskusjon (3 timer)

Fokusgruppene [1] var sammensatt av 2-4 personer med løpsk tale, hvor 2-3 forskere var til stede deler av tiden. Vi ønsket å kunne utvide datatilfanget fra fokusgruppene [1] med å inkludere videoopptak av reelle samtalsituasjoner i form av hverdagsopptak [2]. Disse opptakene er samlet inn av personer med løpsk tale sine egne hverdagslige situasjoner: situasjoner de synes er utfordrende og situasjoner de synes er positive og håndterlige. Hverdagsopptakene består både av situasjoner i og utenfor hjemmet, og inkluderer også institusjonelle roller som ansatte. Dette materialet blir også benyttet som utgangspunkt for senere fokusgruppesamtaler [3], for å bidra til å stimulere (selv/ gruppe-) refleksjon og bevisstgjøring på løsninger en selv eller andre har tatt i bruk i hverdagen.

Videoopptak av fokusgrupper og hverdagssamtaler har gitt et unikt datamateriale for videre analyser med ulike tilnærminger. Vårt ønske er at denne bevisstgjøringen kan bidra til økt mestring og talehåndtering i fremtiden.

En samtaleanalytisk tilnærming til det vage og vanskelige med forståelighet ved løpsk tale

I analysene våre så langt har vi i første rekke etablert et rammeverk med bruk av den etnometodologiske samtaleanalysen (eller «conversation analysis»/CA). Med denne metoden bygger vi videre på forståelsesrammen fra blant annet Lind (2004), og retter oss også inn mot integrering av sosiale aspekter ved definisjonen (WHO, 2022). Vi retter fokus inn mot det å presisere – i et samtaleanalytisk perspektiv – det uklare i å oppnå eller ikke oppnå felles forståelse, eller intersubjektivitet. CA er en etablert metode for å avdekke språklige og interaksjonelle ressurser som ligger til grunn for det å forstå hverandre og føre samtalen videre (se Skovholt et al., 2021), og CA-forskningen behandler også begrepet intersubjektivitet grundig og koblet opp mot det praktiske arbeidet samtalepartnere gjør for å 1) bli forstått og 2) vise at man forstår hverandre. Dette er kontinuerlig arbeid i enhver samtale, og CA-forskningen avdekker et mangfold av verktøy vi har for å oppnå (eller gi

et troverdig inntrykk av) eller problematisere (og reparere) felles forståelse mens vi samtaler (se f.eks. Albert & DeRuiter, 2018, for en oversikt).

Med CA som metodologisk tilnærming tar vi i dette prosjektet for oss både verbale og ikke-verbale (multimodale) handlinger og analyserer i detalj ulike interaksjoner som inkluderer personer med løpsk tale, spesielt knyttet til hvordan de håndterer eventuelle taleflytvansker. Selv om vi allerede vet mye om hvordan taleflytvansker kan gjenkjennes, har vi mindre kunnskap om hvordan taleflytvansker håndteres i samtaler og situasjoner hvor forståelsen (eller mangelen på sådan) står i sentrum, men ofte ikke blir synliggjort. Med CA-metoden retter vi fokus på hvordan deltakerne selv gjør forståelse eller mangel på forståelse tilgjengelig for hverandre. Det som spesielt kjennetegner CA-tilnærmingen til dette «vanskelige» med intersubjektivitet, er at den vektlegger (teoretisk og metodisk) hvordan samtaledeltakere rent praktisk løser det faktum at de ikke har full tilgang til hverandres indre forståelsesverden (Etelämäki, 2016; se også Landmark, Sikveland & Sønsterud, 2023). Reparasjon er som nevnt et verktøy vi har for å praktisk sikre intersubjektivitet i samtalen. Reparasjon kan være selv-initiert – ved at man initierer reparasjon på det man selv sier/har sagt, og den kan være andre-initiert – ved at en annen samtaledeltaker initierer reparasjonen. Vi vet (fra samtaleanalysen) at deltakere ofte unnlater å initiere reparasjon, nettopp fordi det er en normativ forventning om at taleren selv reparerer. Man lar da være å rette fokus mot forståelighet til fordel for det å la samtalen fortsette (se Albert & DeRuiter, 2018). I forskningen vår fant vi også at taleren selv i stor grad initierte reparasjon på egen tale mer enn at samtalepartneren gjorde det, og analysene våre avdekker deltakernes egen orientering mot hva som støtter eller hindrer felles forståelse (Landmark, Sikveland & Sønsterud, 2023).

Ifølge Van Zaalen & Strangis (2022) og Ward (2018), kan det tidvis være stor diskrepans i oppfattelsen av forståelighet mellom en person med løpsk tale og hans samtaledeltakere. I lys av et samtaleanalytisk perspektiv på intersubjektivitet, søkte vi å bedre forstå hvordan en mulig usikkerhet rundt forståelighet oppstår, samt håndteres av personer med løpsk tale og deres samtalepartnere. Funnene våre så langt kan også tyde på at repetisjoner (reparasjoner) av ord og ytringer i enkelte sammenhenger kan tolkes som håndteringsstrategier for å fremme forståelse mer enn som

ordinære eller primære symptomer eller særtrekk som er relatert til det å ha løpsk tale (Landmark, Sikveland & Sønsterud, 2023).

I utdrag 1 har D1 og D2 (begge personer med løpsk tale) snakket om omstendigheter som påvirker løpskheten, spesielt at det er en «ond sirkel» med at når D1 er mer stressa kommer løpskheten, og det løpske gjør hen også mer stressa. I utdraget under definerer D1 dager når hen er mer avslappa som «en god dag» (linje 4-5). Reparasjonen vi tar for oss her finner vi i linje 10, hvor D1 repeterer hele (eller store deler av) turen i linje 8, tilsynelatende uten at samtalepartnerne har uttrykt vansker med å høre, forstå eller akseptere det som har blitt sagt så langt.

(Utdrag 1) F1_051122_SN2_2 [02:16-02:23] «Stressa»

1 D1: (det er) en eh: ting som ofte: (p-)
 2 hjelper meg da.
 3 (0.5)
 4 D1: Jeg merker at når jeg har på en måte en
 5 god dag, [0.4] eh: så er jeg mere: avslappet,
 6 D2: [Mm,]
 7 D2: Ja.
 8 D1: Eh mindre (på en måte) stressa da som du sier.
 9 (0.3) / ((D1 og D2 har blikkontakt))
 10 D1: Eh mindre stressa, (.) eh som du sier,=o:g m: :
 11 (0.5)
 12 D1: Eh:m[::]
 13 D2: [Ja,]
 14 (1.3)
 15 D1: Om du klarer å >på en måte å< ska:pe de
 16 (rolige dagene) da,

Selv-repetisjoner av hele ord og fraser, finner man gjerne under omstendigheter hvor det er overlappende tale, eller støy, som hindrer forståelighet, og at taleren derfor produserer hele turen på ny ved neste anledning (Schegloff, 2013). I dette eksempelet er det ingen overlappende tale eller støy, og meddeltakerne er hele tiden orientert mot D1. Vi kan ikke uten videre vite hva som ligger bak D1s valg om å reparere hele turkonstruksjonen her, men i analysene våre kommer det fram at talere med slike repetisjoner kan bidra til å sikre forståelighet uten å rette eksplisitt fokus på talen som problemkilde (se Landmark, Sikveland & Sønsterud, 2023 for en grundigere analyse). Vi fant at personer med løpsk tale i noen tilfeller eksponerer taleproduksjon som problemkilde, men dette forekommer sjelden i materialet vårt – som i utdrag 2.

H2 – en person med løpsk tale – snakker her med en venn (M) om hvordan noen barnehager har tydeligere inndelinger i aldersgrupper enn andre, og at det kan gi ulike utslag for hvilke barn som blir invitert med i sosiale

arrangement utenfor barnehagen. H2 reparerer (linje 3) ytringen hen begynte på i linje 1. I motsetning til i utdrag 1 eksponerer personen her (H2) problemkilden som knyttet til en «feil» eller vanske i første forsøk (linje 1), med «nå har jeg den greia her,», hvor vi har gode grunner til å anta at «den greia her» er retta mot det H2 selv ellers beskriver som «det løpske».

(Utdrag 2) H2_240622_2 [12:15-12:25] «Den greia her»

01 H2: Og vi har en- altså (alle under- alle-)
 02 (1.1) nå h:ar jeg den greia her, (.) .hhh
 03 (.) alle de andre: barna, (0.3) eller
 04 avdelingene har jo- (.) enten små eller
 05 store barn.
 06 (.)
 07 M: Ja.
 08 H2: Og det er aldersbegrensninger=altså (.)
 09 spekteret er lite,

Som vi så tidligere i artikkelen, framhever Weiss (1964) i sin definisjon av løpsk tale personens uoppmerksomhet som et vesentlig hovedtrekk ved vansken. Selv om vi i klinisk og forskningsmessig sammenheng kan se at personer med løpsk tale i varierende grad er bevisst på egen tale, ser det ut som Weiss påstand bør ses innenfor en kontekstuell forståelsesramme – av flere årsaker. En person kan tvisomt være bevisst en vanske som ikke er kjent verken for personen selv, eller hens samtalepartnere. Samtidig kan tale- og kommunikasjonsutfordringer knyttet til det å snakke «riktig» og oppnå felles forståelse i samtaler, oppleves som et felles anliggende uavhengig av om kommunikasjonsutfordringene er relatert til en spesifikk diagnose eller ikke.

Repetisjon eller reparasjon? Symptom eller håndtering?

Slik vi har valgt å tolke funnene våre så langt, indikerer disse en relativt stor grad av språklig bevissthet blant deltakerne i studien, da selv-reparasjon i form av selv-repetisjoner, som vi har undersøkt, krever selvbevissthet og monitorering av egen tale, noe som nettopp demonstrerer en høy grad av språklig bevissthet – og språklig kompetanse. Denne språklige bevisstheten ga seg spesielt tilkjenne ved at personens oppmerksomhet blant annet var rettet mot egen tale i flere talesekvenser i fokusgruppesamlingene (se utdrag 1 og 2). Deltakere som er rekruttert er i hovedsak personer som har fått diagnosen løpsk tale, eller er i en prosess med å utredes for dette. De er derfor bevisst at de har en kommunikasjonsutfordring som faktisk har et navn. Det at deltakerne på forhånd var kjent med at de har løpsk tale, kan ha bidratt til denne økte bevisstheten både hos taleren og samtaledeltakerne i

fokusgruppene. Dette bør undersøkes i videre forskning, f.eks. ved å sammenligne med situasjoner hvor personen selv og/eller samtaledeltakerne ikke vet hva løpsk tale er.

Generelt retter reparasjonssekvenser i typisk interaksjon seg sjelden mot «feil» eller problemer i selve produksjonen. Selv om slike «objektive feil» selvfølgelig forekommer, velger talere altså ofte å unngå å korrigere disse og heller fokusere på å reparere innhold som er relevant for at handlingen skal bli forstått (Kitzinger, 2012). Det som er framkommet av kvalitative funn i vår studie, utdyper Bretherton-Furness og Ward (2015) og Bonas' (2019) studier som har undersøkt blant annet repetisjoner hos personer med løpsk tale. Ifølge forfatterne forekommer repetisjoner av hele ord og fraser mer hyppig hos personer med løpsk tale sammenliknet med 'typiske' talere. I vårt materiale kan det se ut som de såkalte repetisjonene av ord og ytringer som er dokumentert i tidligere studier, i mange sammenhenger også kan defineres som selv-initierte selv-reparasjoner. Det kan så langt se ut som disse selv-reparasjonssekvensene forløper uten større brudd i progressiviteten i samtalen. Vi har i vår studie undersøkt hvordan personer med løpsk tale og deres samtalepartnere håndterer problemer som oppstår i samtale knyttet til taleproduksjon, hva som blir selv-reparert, og hvor i ytringene selv-reparasjonene forekommer. Hvilke konsekvenser slike reparasjonssekvenser har for felles forståelse, er også analysert og beskrevet i mer detalj, og kan leses i sin helhet i egen artikkel (Landmark, Sikveland & Sønsterud, 2023). Artikkelen diskuterer også normative aspekter deltakerne framviser i sin håndtering av tale(vansker).

I løpsk tale-litteraturen blir repetisjoner tidvis omtalt og forstått som et særtrekk tilknyttet planleggings- og prosesseringsvansker, eller at dette særtrekket blir assosiert med ordleting (Ward, 2018). Mer spesifikk kunnskap om hvordan «det løpske» kan framtre og håndteres vekselvis – eller kanskje parallelt – som et brudd i taleflyten og som en ressurs i samtalen, mener vi derfor kan bidra til å forstå, men også løse noen av de interaksjonelle utfordringene som er knyttet til samtaler hvor personer med løpsk tale er involvert. Fagpersoner bør være mer oppmerksomme på selv-repetisjoner hos person med løpsk tale, og vurdere om de er knyttet til symptomer relatert til løpsk tale, eller som håndteringsstrategier for økt forståelighet eller mer «korrekt/akseptabel» tale. På den måten kan studien bidra til kunnskap om sensitivitet og tilpasninger (timing og strategier/teknikker) i håndtering av å sikre felles forståelse i samtaler.

Siden diagnosen er kjent for personene i vårt materiale, antar vi at denne bevisstheten og innsikten kan påvirke hvordan deltakerne håndterer egen tale og interaksjon i materialet, selv om denne bevisstheten eventuelt gir seg ulikt utslag hos de ulike samtaledeltakere. Vi antar at det kan være en diskrepans i den språklige bevisstheten mellom personer som har løpsk tale og som har fått diagnosen sammenliknet med personer med løpsk tale, men hvor diagnosen fortsatt ikke er kjent.

Avsluttende kommentarer – og veien videre

Hvordan en person uttrykker seg, utgjør ofte en betydningsfull del av en persons personlighet og identitet. Kommunikative og talemessige utfordringer kan oppleves som en personlig barriere, og vil mer eller mindre kunne påvirke en persons selvfølelse og grad av delaktighet. Dette kan i høyeste grad også gjelde personer med løpsk tale. Mye kan stå på spill for den som har utfordringer med den muntlige og dialogiske flyten, og personer med løpsk tale kan derfor også utvikle en ekstra sensitivitet i bevisstgjøringsprosessen. Ulike negative verbale og non-verbale responser fra samtalepartnere kan lede til økt engstelse og frykt for å snakke. Unngåelsesatferd er derfor også et fenomen som kan gjelde personer med løpsk tale (Van Zaalen & Reichel, 2015; Ward, 2018), og som er undersøkt i uformelle kliniske sammenhenger også i Norge. Dette er et område som bør dokumenteres mer systematisk gjennom videre forskning, parallelt med at vi forsker videre på de språklige og interaksjonelle verktøyene personer med løpsk tale og deres samtalepartnere og nærpå personer bruker for å håndtere ulike utfordringer i muntlig og dialogisk flyt. Et annet interessant aspekt, er å undersøke nærmere om det å ha fått løpsk tale som en diagnose kan bidra til at personen tidvis og i flere samtalsituasjoner kan bli ekstra sensitiv eller oppmerksom når det gjelder å sikre felles forståelse i samtaler.

Som vi har understreket tidligere, er løpsk tale et felt hvor kunnskapsgrunnlaget i svært liten grad er evidensbasert. Selv om dette samarbeidsprosjektet allerede har frembrakt flere problemstillinger og delstudier, ønsker vi likevel flere fagpersoner, både innenfor logopedi og språkvitenskap, velkommen til samarbeid.

REFERANSER

- Aasgaard, N.G. (2021). *Løpsk tale – elevens erfaringer fra et skoleforløp: Kvalitative forskningsintervjuer med fem deltakere som har løpsk tale*. Masteroppgave. Institutt for språk og litteratur, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
- Albert, S., & De Ruiter, J. P. (2018). Repair: the interface between interaction and cognition. *Topics in cognitive science*, 10(2), 279-313.
- Alm, P.A. (2011). Cluttering: A neurological perspective. I: Ward, D. & K. Scaler Scott (red.). *Cluttering: A handbook of research, intervention and education*. Psychology Press.
- Bóna, J. (2019). Clustering of disfluencies in typical, fast and cluttered speech. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 33(5), 393-405.
- Bretherton-Furness, J. & Ward, D. (2015): Linguistic Behaviors in Adults who clutter and Adults who stutter When Reading and Speaking, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 193, 62-71.
- Daly, D. (1992) Helping the clutterer: Therapy considerations, i F. Myers & St. Louis K.O. (red.) *Cluttering: A Clinical Perspective*. FAR Communications. (Publisert på nytt i 1996 av Singular.)
- Drayna, D. (2011): Possible genetic factors in cluttering. I Ward, D. & Scaler Scott, K. (red.), *Cluttering: A handbook of research, intervention and education*, Psychology Press.
- Etelämäki, M. (2016). Introduction: Discourse, grammar and intersubjectivity. *Nordic Journal of Linguistics*, 39(2), 101-112.
- Falck-Pedersen, T. (2021): *Løpsk tale og innvirkning på yrkesvalg, arbeidsliv og karriere – kvalitative intervjuer med voksne som har løpsk tale*, Masteroppgave, Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo.
- Kitzinger, C. (2013). Repair. I J. Sidnell & T. Stivers (red.) *The handbook of conversation analysis* (s. 229-256). John Wiley & Sons.
- Landmark, A., R. Sikveland & H. Sønsterud (2023). Bruk av selv-reparasjon for å komme problemer med forståelighet i forkjøpet: en samtaleanalytisk studie av personer med løpsk tale. *Norsk lingvistisk tidsskrift*, 41(2).
- Langová, J., & Morávek, M. (1966). *Some results of experimental examinations among stutters and clutterers*. Akademia Nakladatelství Československé Akademie.
- Langová, J., & Morávek, M. (1970). Some problems of cluttering. *Folia Phoniatrica*. 22, 325-326.
- Lind, M. (2004): Flyt i språkproduksjon, *Norsk Tidsskrift for Logopedi*, 1(1), 22-26.
- Local, J. & Walker, G. (2004). Abrupt-joins as a resource for the production of multi-unit, multi-action turns. *Journal of Pragmatics*. 36(8):1375-1403
- Luchsinger, R. (1963). *Poltern*. Manhold Verlag.
- Preus, A. (1987). *Stamming og løpsk tale*. Universitetsforlaget.
- Scaler Scott, K. & Ward, D. (2013): *Managing Cluttering. A Comprehensive Guidebook of Activities*, Pro-Ed.
- Seeman, M. (1974). *Sprachstörungen bei Kindern*. Berlin: VEB Verlag Volk und Gesundheit.
- Schegloff, E. A. (2013). Ten operations in self-initiated, same-turn repair. *Conversational repair and human understanding*, 30, 41-70.
- Seyfeddinipur, M. (2006). *Disfluency: Interrupting speech and gesture*. PhD Thesis, Radboud University Nijmegen, Nijmegen. doi:10.17617/2.59337.
- Skovholt, K., Landmark, A. M. D., Sikveland, R. O., & Solem, M. S. (2021). *Samtaleanalyse*. En praktisk innføring. Cappelen Damm Akademisk.
- St. Louis, K.O. & Hinzman, A.R. (1986). Studies of cluttering: Perceptions of cluttering by speech-language pathologists and educators, *Journal of Fluency Disorders*, 11, 131-149.
- St. Louis K.O. & Rustin, L. (1996): Professional Awareness of Cluttering. I F.L. Myers & St. Louis K.O. (red.) *Cluttering. A Clinical Perspective, Far Communications*. Singular.
- St. Louis, K., F. Myers, K. Bakker & Raphael (2007). Understanding and Treating Cluttering. I Conture, E. & R. Curlee (red.). *Stuttering and Related Disorders of Fluency*. Thieme Medical Publishers .
- St. Louis, K. & K. Schulte (2011). Defining cluttering: The lowest common denominator. I: Ward, D. & K. Scaler Scott (red.). *Cluttering. A Handbook of Research, Intervention and Education*. Psychology Press.
- Sønsterud, H. (2023). Teorier og praksisnær viden om løpsk tale. *I Stammen og løpsk tale. En grundbog*. Fabæch Knudsen, P. & Månsson, H. (red.). Akademisk Forlag.
- Sønsterud, H. (2023). Diagnostisering af løpsk tale. *I Stammen og løpsk tale. En grundbog*. Fabæch Knudsen, P. & Månsson, H. (red.). Akademisk Forlag.
- Sønsterud, H. (2023). Behandling af børn, unge og voksne med løpsk tale. *I Stammen og løpsk tale. En grundbog*. Fabæch Knudsen, P. & Månsson, H. (red.). Akademisk Forlag.
- Trouvain, J. (2004). Tempo variation in speech production. *Implications for Speech Synthesis*. Phonus, 8.
- Van Zaalen, Y. & Reichel, I.K. (2015): *Cluttering: Current views on its nature, assessment and treatment*, iUniverse.
- Van Zaalen, Y. & Reichel, I.K. (2017): Prevalence of cluttering in two European countries: A pilot study, *Perspectives of the ASHA Special Interest Groups*, 2(17): 42-29.
- Van Zaalen, Y. & Reichel, I.K. (2022): *Praktijkboek Broddelen – Succesvol Behandeld*, Coutinho.
- Van Zaalen, Y. & D. Strangis (2022). An Adolescent Confronted with Cluttering: The story of Johan. Perspectives on Global Issues in Communication Sciences and Related Disorders, 7(5), 1357-1.
- Ward, D. (2006). *Stuttering and Cluttering: Frameworks for Understanding and Intervention*. Psychology Press.
- Ward, D. (2018): *Stuttering and Cluttering: Frameworks for understanding and treatment*. Routledge.
- Ward, D., Connally, E.L., Pliatsikas, C., Bretherton-Furness, J. & Watkins, K.E. (2015): The neurological underpinnings of cluttering: Some initial findings, *Journal of Fluency Disorders*, Vol. 43.
- Weiss, D.A. (1964). Cluttering. Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall.
- World Health Organization (2007). *International classification of functioning, disability and health: Children & Youth version: ICF-CY*. World Health Organization.
- World Health Organization (2016). *The International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)*. World Health Organization.
- World Health Organization (WHO) (2022): *International Classification of Diseases 11th Revision*. The global standard for diagnostic health information. <https://icd.who.int/en>. Nedlastet 6. april 2024.